

Protokół

112. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 16 grudnia 2020 roku w formie wideokonferencji obsługiwanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: T. Brzezińska-Wójcik, S. Gil, R. Huszcza, S. Kacieszczenko, J. Kacprzak, D. Kalisiewicz, A. Karp, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietrow, J. Pietruszka, A. Pisowicz, B. Więclaw, T. Wites, W. Włoskowicz, B. Zagórski, M. Zych.

Obrady prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 111. posiedzenia Komisji z dnia 2 grudnia 2020 r.
3. Sprawy bieżące.
4. Wykaz polskich nazw budowli – omówienie wykazu nazw z obszaru Estonii, Litwy i Łotwy.
5. Wykaz polskich nazw budowli – omówienie wykazu nazw z obszaru Ukrainy.
6. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 112. posiedzeniu – kolejnym posiedzeniu odbywającym się w trybie zdalnym.

Ad 2. Do protokołu 111. posiedzenia zgłoszono kilka uwag redakcyjnych. Po ich wprowadzeniu protokół 111. posiedzenia przyjęto jednogłośnie (15 głosów za).

Ad 3. W. Włoskowicz zgłosił trzy propozycje zmian nazw miejscowości z obszaru Ukrainy. Pierwsza dotyczyła zmiany nazwy *Kocman* na *Kocmań*. Historycznie stosowane w języku polskim są obie nazwy dla tego miasta położonego w Bukowinie. Zapis *Kocman* pozostaje pod wyraźnym wpływem źródeł niemieckojęzycznych, w tym kartograficznych i urzędowych lub quasi-urzędowych (pojawiały się tam formy *Kitzmann*, *Kotzmann*, *Kotzman*), stąd w polskich publikacjach formy *Kocman* w „Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego”, *Kocman / Kotzman* w wydany w 1855 r. „Skorowidzu wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomerii jakoteż w wielkiem księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem pod względem politycznej i sądowej organizacyi kraju wraz z dokładnem oznaczeniem parafii, poczta i właścicieli tabularnych, ułożony porządkiem abecadłowym. Z mapą według nowego podziału”, *Koćman* w publikacji Lesława Borońskiego z 1896 r. „Polacy na bukowinie. Szkic statystyczny”, *Kotzman* w wydany w 1904 r. „Najnowszym skorowidzu wszystkich miejscowości z przysiółkami [...] w Królestwie Galicyi, Wielkiem Księstwie Krakowskiem i Księstwie Bukowińskiem z uwzględnieniem wszystkich dotąd zaszłych zmian terytoryalnych kraju. Ułożył Jan Bigo c.k. kontrolor poczty” itp. Zapis *Kocmań* jest zaś typowo słowiańskim zmiękczeniem obecnym zarówno w obecnej nazwie ukraińskiej *Kicmań*, jak i międzywojennej nazwie rumuńskiej *Cozmeni*. Zapis w formie *Kocmań* stosowany był już w publikacjach z początku XX w., np. „Bukowina pod względem topograficznym, statystycznym i historycznym ze szczególnem uwzględnieniem żywiołu polskiego” (Mieczysław Żukowski, 1914), „Księga pamiątkowa i adreso-

wa wygnańców wojennych z Galicji i Bukowiny 1914-1915. Część III. Prowincya i Bukowina” z 1915 r., a także na międzywojennej mapie Wojskowego Instytutu Geograficznego w skali 1:100.000 z 1933 r. Nazwa ta stosowana jest także we współczesnych publikacjach. Co istotne, nazwę w formie *Kocmań* stosują polscy mieszkańcy Bukowiny oraz Polacy pochodzący z Bukowiny, którzy po wojnie wyjechali do Polski (wg rumuńskiego spisu z 1930 r. w mieście żyło wówczas ponad 300 Polaków stanowiących ponad 6% jego ludności).

Po tych wyjaśnieniach, Komisja zgodziła się, że forma *Kocman* oraz *Kocmań* są poprawne. Jednocześnie uznano, że nie należy standaryzować obu form, tylko wybrać jedną, korzystniejszą. Ostatecznie postanowiono zalecić formę ***Kocmań***, zmieniając na nią dotychczas zalecany egzonim *Kocman* (14 głosów za zmianą, 0 przeciw, 2 wstrzymujące się).

Kolejna propozycja dotyczyła zmiany nazwy *Wierchowina* na *Werchowyna* (egzonim wariantowy *Żabie* nie byłby zmieniany). Nazwa urzędowa *Верховина* wprowadzona została w 1962 r. w miejsce nazwy *Жаб'є*. Propozycja uzasadniona była tym, że zestandaryzowanie jako polskiego egzonimu formy *Wierchowina* było sztuczną (pozbawioną oparcia w tradycji lub uzusie) i mechaniczną (zmiękczenia) adaptacją do polszczyzny nowej urzędowej formy endonimicznej *Werchowyna*, gdy współczesny polski uzus wskazuje, że w tekstach polskich wyraźnie dominuje nazwa *Żabie*, zaś na drugim miejscu pod względem częstotliwości użycia pojawia się nazwa w zapisie *Werchowyna* (ponad trzykrotnie więcej trafień w wyszukiwarce Google od formy *Wierchowina*). Nazwa w zapisie *Werchowyna* stosowana jest także w przewodnikach turystycznych i na mapach.

W trakcie dyskusji zwrócono jednak uwagę, że nazwa *Wierchowina* została przyjęta przez Komisję już dość dawno i była wymieniona w wykazie z 1996 roku. Nie jest to zatem nowy egzonim. Ponadto forma ta wpisuje się w szereg innych spolszczeń przyjmowanych przez Komisję – gdy przedwojenna polska nazwa została na Ukrainie lub Białorusi zastąpiona po II wojnie światowej zupełnie nową nazwą, Komisja starała się przyjmować zarówno dawną polską nazwę, jak i spolszczać współczesną nazwę ukraińską lub białoruską, a nie zostawiać je w formie endonimicznej zapisanej w transkrypcji (np. *Berezówka* dla *Berezivka*, przed wojną *Chomiaków*; *Dolina* dla *Dołyna*, przed wojną *Janów*; *Lipówka* dla *Łypiwka*, przed wojną *Firlejów*; *Międzyrzecze* dla *Meżyrzczia*, przed wojną *Parchacz*). Zwrócono także uwagę, że nazwa *Wierchowina* nie jest obca polszczyźnie (por. *wierchy*) i jest dobrze osadzona w polskim słownictwie. Wskazano także, że forma *Wierchowina* stosowana jest w nowych wydaniach przewodników, stosowana jest także przez lokalnych polskich przewodników. Po dyskusji postanowiono nie zmieniać nazwy *Wierchowina* na *Werchowyna* (1 głos za zmianą nazwy, 12 przeciw, 4 wstrzymujące się).

Trzecia propozycja dotyczyła zmiany nazwy *Bystrzyca* na *Bystrycia* dla nazwy wariantowej (egzonim główny *Rafajłowa* nie byłby zmieniany). Nazwa urzędowa *Бучмпиця* wprowadzona została w 1946 r. w miejsce nazwy *Рафайлова*. Propozycja uzasadniona była analogicznie jak poprzednia – zestandaryzowanie jako polskiego egzonimu formy *Bystrzyca* było sztuczną i mechaniczną adaptacją nowej urzędowej formy endonimicznej.

W trakcie dyskusji zwrócono uwagę, że podobnie, jak w przypadku nazwy *Wierchowina*, nazwa *Bystrzyca* została przyjęta przez Komisję już dość dawno i była wymieniona w wykazie z 1996 roku, podobnie też jak nazwa *Wierchowina*, wpisuje się w szereg analogicznych spolszczeń przyjmowanych przez Komisję w przypadkach, gdy przedwojenna polska nazwa została na Ukrainie zastąpiona po II wojnie światowej nazwą zupełnie nową. Ponadto zwrócono uwagę, że miejscowość ta leży nad rzeką, dla której zalecany jest egzonim *Bystrzyca Nadwórniańska* (z połączenia *Bystrzycy Nadwórniańskiej* i *Bystrzycy Soło-*

twińskiej powstaje rzeka Bystrzyca) i nie ma powodu by dla rzeki stosować spolszczenie, a w przypadku miejscowości, której powojenną nazwę przyjęto od tej rzeki, zrezygnować z tego spolszczenia. Po dyskusji postanowiono nie zmieniać nazwy *Bystrzyca* na *Bystrycia* (1 głos za zmianą nazwy, 14 przeciw, 2 wstrzymujące się).

M. Zych poinformował, że w GUGiK-u trwają prace nad nowym rozporządzeniem w sprawie państwowego rejestru nazw geograficznych. Konieczność wydania nowego rozporządzenia wynika z nowelizacji ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne i zmianie w niej podstawy prawnej tworzenia tego rejestru. W ramach roboczych konsultacji M. Zych zgłaszał szereg uwag do projektu, w tym zaproponował, aby dodać kategorie budowli, na których brak Komisja zgłaszała już wcześniej uwagę – dla dworców kolejowych i lotnisk, parków oraz pomników (dotychczas obiekty te umieszczane są w szerszych kategoriach grupujących także inne obiekty). Obecnie rozporządzenie jest na etapie konsultacji publicznych – tu w imieniu Komisji zgłoszone zostały uwagi przywrócenia atrybutów obecnych w dotychczasowym rozporządzeniu, jednak pominiętych w projekcie: element rozróżniający, element rodzajowy, wymowa IPA, wymowa polska, a także zgłoszone zostały uwagi redakcyjne.

M. Zych poinformował, że otrzymał informację, że w ramach 8th EuGeo CONGRESS, który planowany jest Pradze w dniach 28 czerwca – 1 lipca, Wspólna Komisja MAK i MUG ds. Toponimii planuje sesję poświęconą standaryzacji nazewnictwa w językach mniejszości. Ze względu na to, że w Polsce prace standaryzacyjne w tym zakresie są prowadzone od kilkunastu lat, dobrze by było przedstawić Polskie doświadczenia. Najkorzystniej byłoby, aby w spotkaniu wziął udział przedstawiciel Komisji, który jednocześnie zasiada lub zasiadał w Komisji Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych i ma praktyczną wiedzę dotyczącą standaryzacji nazw mniejszościowych. J. Kacprzak poinformowała, że są pewne szanse uwzględnienia tej konferencji w planach wyjazdów, pomimo że nie była on uwzględniona w planie prac Komisji na 2021 rok.

M. Zych poinformował także, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez sekretariat UNGEGN, nie przewidywane jest przełożenie 2. Sesji UNGEGN – ma ona się odbyć w założonym terminie, tj. w dniach 3–7 maja w Nowym Jorku. Jednak zakładane jest, że ze względu na pandemię, sesja może odbyć się w trybie zdalnym – ostateczny format sesji zostanie ustalony później.

Ustalono także kwestie dalszych prac związanych z wykazem angielskich nazw dla obiektów geograficznych z obszaru Polski. Ustalono, że ujednoliconą wersję wykazu przygotowuje W. Włoskowicz i prześle ją do sekretariatu Komisji.

Ad 4. Rozpoczęto omawianie wykazu polskich nazw budowli z obszaru Estonii, Litwy i Łotwy. Omawiając nazwy z obszaru Estonii Komisja postanowiła:

- dodać egzonim *pasaż Świętej Katarzyny* (Tallinn) – aklamacja,
- dodać egzonim *plac Ratuszowy* (Tallinn) – aklamacja,
- dodać egzonim *cerkiew Świętej Katarzyny* (Parnawa) – aklamacja,
- zmienić egzonim *katedra Świętej Marii Dziewicy* na *katedra Najświętszej Marii Panny* (Tallinn) – aklamacja,
- dodać egzonim *katedra Świętych Apostołów Piotra i Pawła* (Tallinn) – aklamacja,

- dodać egzonim *klasztor Świętej Katarzyny* dla ruin klasztoru (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętego Jana* (Tartu) – akklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętego Michała* (Tallinn) – 7 głosów za dodaniem nazwy, 3 przeciw, 7 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *kościół Świętego Mikołaja* (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętego Pawła* (Tartu) – 12 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 5 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *kościół Świętej Elżbiety* (Parnawa) – akklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętej Katarzyny* (Linnaka) – 13 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 4 wstrzymujące się,
- dodać egzonim *monastyr Zaśnięcia Matki Bożej* (Kuremäe) – akklamacja,
- pozostawić do wyjaśnienia propozycję dodania do egzonimu *sobór Aleksandra Newskiego* formy oficjalnej *sobór Świętego Błogosławionego Aleksandra Newskiego* (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *sobór Zaśnięcia Matki Bożej* (Tartu) – 8 głosów za dodaniem nazwy, 1 przeciw, 8 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *sobór Zmartwychwstania Pańskiego* (Narwa) – akklamacja,
- dodać egzonim *Długi Herman* dla wieży zamkowej (Tallinn) – 8 głosów za dodaniem nazwy, 2 przeciw, 7 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *Gruba Małgorzata* dla baszty (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *zamek Hermana* (Narwa) – akklamacja,
- dodać egzonim *brama Tallińska* (Parnawa) – akklamacja,
- dodać egzonim *dom Bractwa Czarnogłowych* (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *Trzy Siostry* dla kamienic (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *Wielka Brama Morska* (Tallinn) – akklamacja,
- dodać egzonim *Wielka Gildia* dla budynku (Tallinn) – akklamacja.

Omawiając nazwy z obszaru Litwy Komisja postanowiła:

- dodać egzonim *aleja Giedymina* (Wilno) – akklamacja,
- dodać egzonim *aleja Wolności* (Kowno) – akklamacja,
- odrzucić propozycję dodania egzonimu *ulica Kalwaryjska* (Wilno) – 7 głosów za dodaniem nazwy, 7 przeciw, 3 wstrzymujące się (przeważył głos przewodniczącego),
- dodać egzonim *ulica Ostrobramska* (Wilno) – 17 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *ulica Wielka* (Wilno) – 17 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *ulica Zamkowa* (Wilno) – 17 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *zaulek Bernardyński* (Wilno) – akklamacja,
- dodać egzonim *zaulek Literacki* (Wilno) – 17 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 0 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *ulica Kościuszki* (Wilno) – akklamacja,
- dodać egzonim *ulica Wileńska* (Kowno) – akklamacja,
- dodać egzonim *ulica Zawalna* (Wilno) – akklamacja,
- dodać egzonim *plac Katedralny* (Wilno) – akklamacja,

- dodać egzonim *plac Łukiski* jako nazwę główną, formę *Łukiszki* pozostawiając jako wariantową (Wilno) – aklamacja,
- dodać egzonim *plac Ratuszowy* (Kowno) – aklamacja,
- dodać egzonim *most Króla Mendoga* (Wilno) – aklamacja,
- dodać egzonim *Zielony Most* (Wilno) – aklamacja,
- dodać egzonim *most Zwierzyniecki* (Wilno) – aklamacja,
- dodać egzonim *bazylika Narodzenia Najświętszej Marii Panny* (Szydłowo) – aklamacja,
- dodać egzonim *bazylika Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny* (Kalwaria Żmudzka) – aklamacja,
- dodać egzonim *bazylika Świętego Michała Archaniola* (Mariampol) – aklamacja,
- dodać egzonim *bazylika Zmartwychwstania Pańskiego* (Kowno) – aklamacja,
- dodać egzonim *cerkiew Świętego Ducha* (Wilno) – aklamacja,
- zmienić egzonim *cerkiew Świętej Trójcy* na *cerkiew Trójcy Świętej* (Wilno) – aklamacja,
- dodać egzonim *katedra Chrystusa Króla* (Poniewież) – aklamacja,
- dodać egzonim *katedra Świętego Antoniego Padewskiego* (Telsze) – aklamacja,
- dodać egzonim *katedra Świętych Apostołów Piotra i Pawła* (Kowno) – aklamacja,
- dodać egzonim *katedra Świętych Apostołów Piotra i Pawła* (Szawle) – aklamacja,
- dodać egzonim *kościół Najświętszej Marii Panny Szkaplerznej* (Druskieniki) – 11 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 6 wstrzymujących się,
- dodać egzonim *bazylika Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny* (Troki) – aklamacja,
- pozostawić do wyjaśnienia, czy egzonim w formie *kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny* jest poprawny (Kowno, Pożajście) – aklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętego Ducha* (Wilno) – aklamacja,
- zmienić egzonim *kościół Świętego Franciszka i Bernarda* na *kościół Świętego Franciszka i Świętego Bernardyna*, nazwa wariantowa *kościół Bernardynów* pozostaje bez zmian (Wilno) – aklamacja; nazwa kościoła pochodzi od św. Bernardyna ze Sieny, a nie od św. Bernarda, a błąd ten jest często spotykany w publikacjach,
- dodać egzonim *kościół Świętego Franciszka Ksawerego* wraz z nazwą wariantową *kościół Jezuitów* (Kowno) – aklamacja,
- dodać egzonim *kościół Świętego Ignacego* (Wilno) – 16 głosów za dodaniem nazwy, 0 przeciw, 1 wstrzymujący się.

Ze względu na brak czasu dokończenie omawiania wykazu nazw budowli z obszaru Estonii, Litwy i Łotwy oraz rozpoczęcie omawiania wykazu nazw budowli z obszaru Ukrainy odłożono na kolejne posiedzenie Komisji.

Termin kolejnego posiedzenia Komisji ustalono wstępnie na luty 2021 r.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych